

знання з предметів, але і розвинути в автора творче та креативне мислення. Наявність понятійного запасу з біології та літератури допомагає автору сенкану синтезувати, узагальнювати та робити висновки. На мою думку, сенкан – це доцільний інструмент для рефлексії, де студент має змогу реалізувати свої інтелектуальні та творчі здібності, що є важливою складовою особистісно зорієнтованого підходу до навчання.

Отже, заняття проведенні у новому форматі, на яких застосовують нові інтерактивні технології та засоби для формування креативного мислення є надзвичайно продуктивними для реалізації освітньої програми, оптимізації навчального процесу. Сприяє розвитку творчої вільної особистості, яка здатна до реалізації свого життєвого потенціалу в умовах сьогодення. На цій підставі ми можемо зробити висновки, що становлення креативної особистості можливо визначити як формування та розвиток особистості, яка адекватно виконує творчу діяльність та отримує творчі результати.

Список літератури:

1. Козлова О. Інноваційний пошук учителя // Зауч. 2007. № 8. С. 9.
2. Новий український тлумачний словник. Харків, 2008. С. 308.
3. Химинець В. Інноваційна освітня діяльність.-Ужгород Інформаційно-видавничий центр ЗПП. 2007. С. 11.
4. Чернякова О. Урок як цілісна креативна система // Зауч. 2005. № 28. С. 8.

Хопга С. М.
*кандидат філологічних наук,
старший науковий співробітник
відділу педагогічного джерелознавства та біографістики*
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського
м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ НА СТОРІНКАХ ДИТЯЧИХ ЧАСОПИСІВ 20-Х – ПОЧАТКУ 40-Х РОКІВ ХХ СТ. (НА ПРИКЛАДІ ЖУРНАЛУ «ЧЕРВОНІ КВІТИ»)

Поняття «літературна освіта» трактується як навчальний процес, що передбачає оволодіння словом, формування етичних та естетичних смаків. Літературна освіта була і залишається важливим складником

особистості, адже саме вона сприяє розумовому й духовному самовдосконаленню, пізнанню базових філософських категорій «сутності», «щастя», «добра», «зла», «любові», розвиткові критичного мислення, вмінню співставляти й аналізувати.

У різні часи та періоди літературна освіта набувала конкретних обрисів, на неї покладалися певні завдання й цілі. Як доречно зазначає науковець Таміла Яценко: «...тенденції вітчизняної шкільної літературної освіти – це напрями її розвитку, обумовлені впливом філософсько-культурних, психолого-педагогічних, літературознавчих та інших чинників» [4, с. 218].

Варто зауважити, що в Україні протягом останніх двох десятиліть відбуваються потужні зміни в освіті, зокрема в літературній. У «концепції літературної освіти в 11-річній загальноосвітній школі» йдеться про те, що «...серед навчальних дисциплін гуманітарного циклу особливе значення має література як мистецтво слова і спосіб формування загальної культури людини, її моральних орієнтацій і цінностей... Навчальні дисципліни, що забезпечують літературну освіту ... сприяють всебічному розвитку школярів, визначенню свого місця в широкому полікультурному й полімовному просторі, вихованню любові до книги, інтересу до духовних надбань своєї країни та людства...» [2].

Проблеми шкільної освіти загалом, літературної зокрема у 20-30-х роках ХХ ст. визначалися «необхідністю ліквідації наслідків громадянської війни, явищ масової безпритульності дітей та неграмотності населення. Ідея зміщення акцентів виховання особистості від родинного до громадського, утвердження пріоритету формування людини нового соціалістичного типу проголошувалися в Декларації Народного комісаріату освіти УРСР (1920)» і була центроутворюючою в тогочасних освітніх реаліях» [4].

Дослідники освіти 20-30-х рр. ХХ ст. (Т. Яценко, О. Семенов, Л. Базиль тощо) стверджують, що незважаючи на домінування об'єктивних суспільно-державних вимог до тогочасної шкільної освіти, її позитивними тенденціями можна вважати: «... викладання шкільних предметів українською мовою; пріоритет літературної освіти; сприяння свідомому засвоєнню учнями знань та формуванню навчальних умінь, а також саморозвитку особистості; зв'язок навчання з життям та потребами суспільства тощо». Окрім цього, «... суттєве значення для розвитку тогочасної шкільної літературної освіти мали творчі напрацювання прогресивних українських письменників, які вважали її потужним засобом виховання, важливою умовою індивідуального розвитку особистості та суспільства загалом» [4].

У цьому контексті рідкісні дитячі періодичні видання 1920-40-х рр. ХХ ст. («Дитячий рух», «Друг дітей», «Будь наготові», «Весела бригада», «Червоні квіти» тощо) були важливим засобом виховання дітей, зокрема літературного. Вони групували довкола себе українських тогочасних письменників (А. Головка, О. Копиленко, Н. Забіла, О. Іваненко, О. Донченко та інші), формували світогляд малого читача, вводили його в етапи соціалізації.

Дитячий часопис «Червоні квіти» – двотижневий ілюстрований журнал для дітей шкільного віку, який виходив у 1923–1931 рр. в Харкові (до 1925 р. тут друкувалися лише літературні матеріали для дітей різного віку. З 1925 р. у журналі публікувалися статті та нариси про громадсько-політичне та культурне життя країни, зарубіжні події, міжнародний комуністичний дитячий рух, інформація з питань науки, техніки, природознавства, практичні поради школярам тощо. Журнал мав додаток – бібліотеку «Червоні квіти». З 1928 року при ньому виходила газета «Червоні квіти».

У часописі друкувалися переважно твори малих жанрів, які можна поділити на:

I. Сюжетну, ліричну та філософську поезію: Н. Забіла «Крапля» (поетично-філософська замальовка про природу та вічне повернення буття); О. Донченко «На печі» (поетичний малюнок про життя маленької Насті та її дитячі переживання); Гр. Кармін «Чистильщик (художня замальовка про хлопчика-сироту, який жив без батька та матері, про його страхи та відчуття); М. Севіль «Веснянка» (поетична замальовка проплинність часу, метафору «вічного повернення», часову ретроспекцію та темпоральність); Іль Гур («Колосами коса шумить» – поетична метафора про жнива); Михайло Севіль «Засівальна» (засівальна весняна пісня, заклик весни, підготовка до веснування); Г. Роле «Весняне» (лірична поезія, весняна замальовка).

II. Соціально-психологічні оповідання: Ол. Громів «Андрійко» (соціально-психологічне парадоксальне оповідання про страшні реалії війни, трагічну долю хлопчика Андрійка, його несподівану зустріч із батьком); Яків Ковальчук «Вовки» (психологічне оповідання про природу, любов до тварин, про дитяче бачення світу природи, відповідальність людини за все живе на планеті Земля; автор Олесь «Як Кирило вчив молитов» (соціально-гумористичне оповідання); Василь Сонців «Обгризок хліба» (психологічне оповідання про соціальну нерівність, про духовні цінності багатих та бідних); А. Катранова «В бур'янах» (поетично-ліричне оповідання про природу, про сприйняття дівчинкою-Катрусею природи, світу, сонця, літа, імпресіоністичне змалювання природи); Ю. Будяк «Симко-Палій» (соціально-психо-

логічне оповідання про хлопчика Симка, його сирітство, про важку долю його сім'ї після смерті батька, незахищеність їх у соціумі, про наслідки від революції. Цитата з тексту: «...забрали твого татка... Розбишака-деніківці забрали... І Симко пригадає трошки... А татко теж кричав, і мама кричала, кричав і сам Симко, і вся хата кричала так голосно, що аж дуже-дуже боліло в голові... І татко був такий страшний: обдертий, у крові весь... Так і лишився Симко з мамою та з маленькою сестричкою, що ледве дибала по хаті...» [3, с. 63]); П. Гайний «Чоботи» (реалістично-психологічне оповідання про взаємини між батьками, дітьми й однолітками, про соціальні негаразди та тогочасні матеріально-побутові проблеми; Нехода Іван «В яру» (оповідання з часів бандитизму); Гнатко Задиркуватий «Про Мишка Тонкононого» (усмішка) тощо.

III. Художні замальовки про природу, пори року, тварин, реалістичні нариси про життя: (Вас. Сонцвіт «Мати», «В-осени в садку та на городі», «Весною в лісі», «Корова вбогих», «Як захистити врожай») тощо.

IV. Літературознавчі статті, реценції на книги, замітки про те, як читати книжки і що читати дітям (рубрика «Читай»): про книгу М. Нахильницької «Яка погода буде завтра»; про книгу Фелікса Гри «Червоні з півдня» (твір французького письменника); про книгу Д. Ткаченка «За землю й волю», Л. Полярного «Червоний гарт», К. Гловхи «Юркові дивовижні мандрівки»; К. Гордієнка. «Федько», Е. Брянцева «Тайнощі чудес».

V. Мистецтвознавчі статті (І. Байкова «Тарас Шевченко в кіно» – літературно-критична стаття про зйомки двох кінокартин, що змальовують життя Тараса Григоровича Шевченка (одна картина для дорослих, а друга для дітей, і саме друга картина для дітей зроблена вперше).

VI. Рекомендована художня література до свят; загадки та логогрифи (літературні кросфорди), ребуси, запитання-жарти тощо.

Отже, літературно-художня направленість дитячих часописів 20-х початку 40-х рр. ХХ століття, яку ми проаналізували на прикладі часопису «Червоні квіти», незважаючи на певний ідеологічний контекст, зміщення культурних інтересів у площину соціальних, була багатоаспектною та різносторонньою, сприяла, насамперед, духовному розвитку тогочасних школярів, популяризації серед них української мови, формуванню компетенції творчого читача, моральних якостей, розвитку зв'язного мовлення, навичок культурного читання, підготовленості їх до життя та взаємодії із соціумом. Окремі аспекти означеної проблеми потребують подальшого вивчення та будуть розгорнуті в наступних дослідженнях.

Список літератури:

1. Ісаєва О. Актуальні питання організації літературної освіти. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2010. № 6. С. 2.
2. Концепція літературної освіти : затв. наказом М-ва освіти і науки України від 26.01.2011 № 58. *Освіта.ua* : сайт. Київ, 2021. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/13508/ (дата звернення: 18.03.2021).
3. Червоні квіти : ілюстр. журн. для дітей шк. віку. № 1–14 / Орган Головоцвиху нар. комісаріату освіти УСРР і Центр. Бюро по дит. руху при ЦК ЛКСМУ. Харків : Держвидав України, 1926.
4. Яценко Т. Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : монографія. Київ : Пед. думка, 2016. 360 с.

Шищенко В. О.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри початкової і професійної освіти*
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДИТИНИ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Початкова ланка освіти України почала реалізовувати положення Концепції «Нова українська школа», провідним завданням якої є цікаве й ефективне навчання кожної дитини. За таких умов особливої ваги набуває роль вчителя у формуванні позитивного навчального середовища. Оскільки формування мотивації представляє собою двосторонній процес (виховання мотивації та особистості учня), учителю просто необхідно постійно здійснювати діагностику досягнутого – давати адекватну оцінку рівня мотивації навчання школярів. Діагностика є однією із умов ефективності формування позитивної мотивації, і тому наявність у вчителя знань про шляхи її оперативного проведення та умінь здійснювати їх на практиці повинно бути здобутком кожного вчителя. Важливо також відзначити, що для успішного входження молодшого школяра в навчальну діяльність необхідно цілеспрямоване формування трьох її компонентів –